

Monumentenzorg en Overschie

Belangstelling voor monumenten was er in Overschie al heel lang maar er is aan de andere kant ook veel interessants gesloopt en verloren gegaan. Eén van de grondleggers van de Monumentenzorg in Nederland, Victor de Stuers, wist door een briefwisseling en openbare discussie in de Nieuwe Rotterdamse Courant in 1899 te bereiken dat de sloopplannen voor de Middeleeuwse kerk van Overschie, die nog een gedeeltelijk Romaans karakter droeg, werden omgebogen in een restauratieplan. Zijn ingrijpen mocht echter niet baten: Door bliksemvloed brandde de kerk toch af. Bij de herbouw kreeg de nieuwe kerk echter een toren naar het model van de afgebrande kerktoren.

De eerste ‘Voorloopige lijst der Nederlandsche Monumenten van geschiedenis en kunst’ uit 1913 en opgesteld door de in 1903 ingestelde Rijkscommissie onder voorzitterschap van Dr. P.J.H.Cuypers en Dr Jan Kalf als secretaris geeft in deel 3 op pagina 296 een korte opsomming van vermeldenswaardige (on)roerende objecten.

De gemeente Overschie was één der eerste gemeenten in Nederland met een eigen monumentenlijst en verordening (maart 1930, initiatief van H. Sutterland en G.C.Helbers). Deze verordening verloor zijn rechtskracht bij de annexatie door Rotterdam in 1941. Rotterdam zou eerst in de jaren '70 een eigen monumentenregeling opstellen.

Het Monumentenjaar 1975 markeerde een hernieuwde belangstelling voor monumenten, niet alleen als losse objecten maar ook vanwege hun rol voor de rol voor het landschap en de leefbaarheid van dorp, wijk of stad. Het was in Overschie de in 1973 opgerichte vereniging Oud-Overschie die zich inzette voor het behoud en herstel van waardevolle bebouwing in Overschie. Dat gebeurde onder meer aan de hand van een door ir. H. de Roy van Zuijdewijn opgestelde inventarisatie.

De vereniging ‘Oud-Overschie’ zette zich van de aanvang af niet alleen in voor de studie en beschrijving van het verleden van Overschie maar ook voor het behoud en herstel van concrete waardevolle objecten uit het verleden. Zo werden acties gevoerd tegen de sloop van het Oude Veerhuis, voor het behoud van de dijkwoningen aan de Delfshavenseweg, voor het herstel van de oude sluis aan de Bovendijk, voor een nieuwe ophaalbrug aan ‘De Zweth’, voor het behoud van de ‘Hoge Brug’ en veel andere. Veel activiteiten van Oud-Overschie waren direct tegen plannen van het Gemeentebestuur en van ambtelijke diensten van Rotterdam gericht. De belangstelling voor het historische Overschie was in deze kring toentertijd minimaal. Eerder was sprake van tegenwerking. Een zekere kentering in deze houding trad pas op nadat medio jaren '80 de basis was gelegd voor het Bestemmingsplan Overschie Dorp, dat in 1995 door het Gemeentebestuur werd aanvaard en dat wat de dorpskern en het resterende deel van de aangrenzende Oost-Abtspolder betreft, een conserverend karakter draagt. Daardoor werd ook een einde gemaakt aan de nagenoeg ongebreidelde mogelijkheden tot sloop van de historische dorpskern waartoe de tot toe bestaande uitbreidingsplannen op papier de ruimte boden. Voor de historische dorpskern bestond zelfs veel jaren in het geheel geen bestemmingsplan maar slechts een beperkte rooilijnverordening. Sinds 1988 nam de Stichting Museum Oud-Overschie de rol van de gelijknamige vereniging over. Sindsdien

waren sloop- en bouwactiviteiten in Overschie echter schaars. Herstel van afzonderlijke monumenten en verfraaiing van het dorpsbeeld werd grotendeels aan particulieren overgelaten. Dit in tegenstelling tot andere wijken van Rotterdam (zoals Delfshaven en het Scheepvaartkwartier).

Op stedelijk niveau werd in 1993 door DS+V een monumenteninventarisatie gemaakt, die voor Overschie voorziet in een veel langere lijst dan het beperkte aantal rijksmonumenten, dat Overschie kent. Zij zijn verwerkt in een monumentenatlas. Aan vermelding in deze atlas zijn geen concrete (beleids)maatregelen verbonden. Overschie kent geen gemeentelijke monumenten conform de gemeentelijke verordening. Deze werden ook niet verbonden aan de in juni 2005 gepubliceerde cultuurhistorische analyse en beschrijving van de architectuur en stedenbouw in Overschie uit de z.g. Wederopbouwperiode 1946 – 1965.

De landgoederen ‘De Tempel’ en ‘Nieuw Rodenrijs’ en een daaromheen gelegen gebied genieten op provinciaal niveau een zekere mate van bescherming. Dit gebied vormt een buitenplaatszone overeenkomstig een provinciale verordening.

Al de in deze paragraaf genoemde stukken zijn in te zien in Museum Oud Overschie. Als bijlage is een complete lijst van alle in deze stukken genoemde onroerende objecten opgenomen.

Beleid Stichting Dorpsherstel Overschie

De actie voor het behoud van het Oude Veerhuis dat zo’n kenmerkende plaats in het dorpsbeeld inneemt, leidde tot de aankoop door de inmiddels opgerichte stichting Veerhuis te Overschie van de gemeente Rotterdam, die het pand voor de sloop had aangekocht. Dit pand kreeg in 2008/2009 een grondige externe restauratie. Door de ongunstiger geworden subsidieregelingen werd in 2010 besloten om het Veerhuis aan een particulier te verkopen en de stichting Veerhuis om te bouwen tot een algemene monumentenstichting binnen het grondgebied van de Deelgemeente Overschie overeenkomstig de situatie in 2011.

De waardevolle gebouwde en natuurlijke objecten binnen Overschie kunnen in enkele groepen worden weergegeven. De Stichting Dorpsherstel meent dat het van belang is dat specimina van deze groepen in een aantrekkelijke landschappelijke context behouden moeten blijven:

- De dorpskern met grotere en kleinere objecten rond de beide dorpskerken. Ook het gezicht op de dorpskern vanuit het noorden en noordwesten behoort daarbij.
- Individuele interessante objecten van de vroegere plattelandscultuur buiten de Dorpskern. Deze kan men vinden langs de eerder aangeduide linten maar ook in enkele afzonderlijke gebieden zoals De Kandelaar en de Bovendijk.
- Waardevolle woningbouw en bedrijfsbebouwing uit de eerste grotere uitbreidingen van Overschie (1900 – 1940)
- Waardevolle bebouwing uit de Wederopbouwperiode

- Schaarse herinneringen aan de Overschiese Buitenplaatsen Dat betreft met name de landgoederen De Tempel en Nieuw Rodenrijs die op provinciaal niveau een beschermde 'landschapszone' vormen.

Kerntaken

De visie van de stichting kunnen we het beste in enkele punten samenvatten.

- de stichting wil een informatie- en kenniscentrum zijn met betrekking tot de waardevolle bebouwde en natuurlijke omgeving in Overschie en de directe omgeving
- de stichting draagt bij aan het bewaren van het behouden van de waardevolle elementen, bij voorkeur in een totaalbeeld

De kerntaken van de stichting Dorpsherstel liggen op een aantal terreinen:

Beheer en Behoud:

- Verzamelen en bewaren van het waardevolle gebouwde erfgoed van Overschie en directe omgeving in het bijzonder zoals dat beschreven is de Monumentenatlas van Rotterdam en voor zover dat binnen het grondgebied van Overschie ligt.
- Fungeren als kenniscentrum daarvoor
- Opzet documentatiecentrum
- Het uitdragen van die kennis
- Het opstellen van wandelingen en routes langs de waardevolle objecten.
- Het verzorgen rondleidingen met uitleg

Voorwaarden scheppen:

- Voorwaarden scheppen voor behoud van waardevolle objecten
- Beleid ontwikkelen om die objecten te behouden

Zelf behouden en beheren van waardevolle objecten:

- De stichting kan zelf objecten verbeteren en behouden maar de stichting wil niet op lange termijn objecten gaan beheren of verhuren
- Museum draagt deze objecten over – tegen een passende vergoeding - aan specifieke instellingen en of particulieren

Sociaal-maatschappelijk:

- De stichting wil bijdragen aan het behoud van het eigen karakter van Overschie en daardoor bijdragen aan de leefbaarheid en woonbaarheid van de wijk.
- De stichting bevordert een duurzame aanpak van herstel en behoud van de waardevolle bebouwde omgeving

Publiek – markt

- De stichting Dorpsherstel richt zich vooral op de bewoners van Overschie maar ook op al diegenen daarbuiten die kunnen bijdragen aan de doelstellingen van de stichting.
- De stichting onderhoudt contacten met andere lokaal gebonden monumentenverenigingen, stichtingen, instellingen, bedrijven en (overheids)instanties voor zover dat van belang is voor het verwezenlijken van de doelstelling